אש קודש — זכור

זכור את אשר עשה לך עמלק וכו' כל הנחשלים אחריך וכו' תמחה את זכר עמלק וכו'. הנה אף שבפועל ד' יתי צריך לקיים עתה מחה אמחה, מ"מ הלא הנה התורה היא בכ"מ ובכל זמן ובמה עלינו לקיים עתה את התמחה זכר עמלק, וכן נבין למה הניח משה את ידו על רגע שיחי' ח"ו גבר עמלק, ומה מלמדנו זאת, ומה מלמדנו הא שאיתא בגמרא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, הא גם כשאין מסתכלים כלפי מעלה יכולין לשעבד את לבם לאביהם שבשמים, ובתפילה אדרבה צריך להיות עיניו למטה.

אבל יש לדקדק בהפסוקים שאומרים אחר הנחת התפלין ומחכמתך וכו' ובחסדך תגדיל עלי ובגבורתך תצמית אויבי וקמי, והוא פסוק בתהלים קמ"ג אבל שם נאמר ובחסדך תצמית אויבי, ולמה זה אומרים כאן בגבורתך וכו' לא כמו שהוא בפסוק אולי יש פסוק במקום אחר ששם נאמר בגבורתך, אבל לא זכרנו פסוק כזה וגם חפשתי ולא מצאתי.

ואפשר כי כשהקב"ה מאבד את הרשעים שונאי ישראל יש שגם מישראל נתפסים עמהם, דכיון שניתן רשות למשחית וכו' וגם במצרים נאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, והרבה פעמים ישנן צרות שישראל סובלים, והם רק לאבד את רשעי אוה"ע, וישראל רק עמהם נתפסים, וכמו שעינינו ראו במלחמה הקודמת, שסבלו ישראל, ואחר זה ראינו שהיתה מן השמים כדי לאבד את מלכות הרשעה עם הצאר שברוסיא שונא ישראל שלא ה' יכול שום איש לחשוב זאת מקודם, וישראל שסבלו, רק עמהם נתפסו, לכן ביקש דוד המלך, גם כשתבוא לענוש את הרשעים שונאי ישראל, לא במדת הגבורה תאבדם כי אז ח"ו גם אנשים מישראל יוכלו להתפס עמהם, והלא גם איש אחד מישראל יקר בעיניך ד', לכן ובחסדך תצמית אויבי וקמי במדת החסד ואז לא יתפס ח"ו שום איש ישראל עמהם, כי בשבה"כ שמזה נמשך כל דין ועונש, ע"י בחינת החסד היתה, כמ"ש בעץ חיים שע"א פ"ו ובהגהות וביאורים שם אות ד', שלכן בג' הראשונות לא היתה שבירה רק בז"ת, מפני שג' הראשונות ג"כ חסד, משא"כ ז"ת שהם של דין כשבא בהם אור רב ממרום שהוא בחי' חסד לא יכלו לסבול ונשברו וגם מפלת סנחרב בימי חזקי' (סנהדרין דף צ"ה) אמרו חז"ל שאת שירת המלאכים שמעו ומתו, וא"כ בחי' ובחס"דך תצמית אויבי היתה, שאור רב של שירת המלאכים נגלה להם, ולכן לא נתפס שם שום איש ישראל רק ישראל היו ישנים על מטתם ואויביהם נאבדו.

ואפשר זהו רמז כל הפסוק ובחסדך תצמית אויבי והאבדת כל צוררי נפשי כי אני עבדך, לא במדת הגבורה רק במדת החסד, והאבדת כל צוררי נפשי שהם צוררי נפשי ולמה הם שונאים את נפשי כי אני עבדך, בשביל שאני עבדך, לא את גופי בלבד הם שונאים רק בעיקר את נפשי, בשביל שאני עבדך, לכן אם תאבדם במדת הגבורה בין כך ובין כך הם מרויחים בזה, ראשית באלו אנשים מישראל הקדושים שנתפסים ונאבדים ח"ו, והשנית אפילו אותם שהשומר ישראל שומר אותם לבל יגועו, אבל ביסורים כמעט כולם מתיסרים וצרות קשות ומדות מאוד כולם סובלים, הן של עצמם הן של שאר ישראל אשר את כל לב לרסיסים תקרענה ואת כל החיים מרה תמררנה, וכל איש הולך שחוח נשבר וכפוף עד לארץ מלא עצבות שהיא היפך מתנאי התורה תפילה ועבודת ד', הצריכות התחזקות ושמחה, ובפרט כשהצרות נמשכות, אז גם מי שהי' מחזק א"ע ואת שאר ישראל מתחילה, ג"כ נלאה מהתחזק ויגע מהתנחם, אף אם ירצה להתאמץ ולאמור איזה דברי נחומים והתחזקות, חסרים לו דבורים כיון שבמשך ימי הצרות הארוכות כבר דיבר ושנה את כל מה שהי' יכול לדבר וכבר נתישנו הדיבורים ולא יפעלו לא עליו ולא על זולותיו השומעים.

ודרך אגב נראה לי גם מן הנסיון, שאף שהאדם צריך לקוות בכל רגע שיושיעהו ד', מ"מ לא יסמוך את כל עצמו על התוחלת בלבד שמיד תבוא ישועתו, כיון שבאם ח"ו עובר איזה זמן ולא באה הישועה נעשה מזה כמ"ש בפסוק תוחלת ממושכה מחלת לב, ובפרט כשסומכים עצמם על איזה הבטחה או איזה דרך הטבע שעתה כבר תבוא הישועה ולא באה, נופל רוחו ונשבר האיש מזה עוד יותר, לכן יחד עם התקוה לישועה במהרה, צריכים גם לאמור את דברי עלי הכהן, (שמואל א' ג') אלקי"ם הוי"א והטוי"ב בעיניי"ו יעש"ה, כל העולם של הקב"ה הוא גם אנחנו לא שלנו אנו רק של הקב"ה, אל העולם ברצון ד' באנו וקיומנו ברצונו הוא, אף אל עולם העליון ברצונו יתי נלך, ומה שהוא יתי רוצה הוא הטוב, ואין לנו רשות לבעט ח"ו ברצונו, צריכים להתפלל ולהתחנן אליו יתי שיטיב עמנו חסדים טובים, חסדים נגלים אבל כשח"ו רוצה הוא יתי ליסר אותנו, גם זאת צריכים לקבל באהבה, ולקוות שלא יעזבנו, רק יושיענו ויקרבנו אליו יתי, כלומר כשהאיש מחזק א"ע רק בתקוה להישועה, אז את הרגשת רעת וכאבי היסורים לא החליש ולא הקל בו, ואז קשה לו לסבול כשח"ו הישועה מתאחרת, משא"כ כשיחד עם התקוה להישועה גם כופף את ראשו ואומר אלקים הוא והטוב בעיניו יעשה, אז את ההרגשה המרה של רעת וכאבי היסורים, הוא מפיג ומחליש, ואז יכול הוא לסבול יותר, ובכח התקוה יותר להפיח בו רוח חיים גם כשח"ו לא באה הישועה בזמן שקוה לה.

ואפשר בזה להבין את רמז הפסוק ביעקב אבינו ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה ויבך אותו אביו, שע"פ פשוט למה נכתב " כ ל " , כל בניו וכל בנותיו, מה נפ"מ אם כל בניו וכל בנותיו, ומה הי' חסר אם הי' נכתב רק בניו ובנותיו, וכן בפי' הפשוט פרש"י שאמר כי ארד וכו' שיתאבל עליו כל ימי חייו, ולמה באמת לא יתנחם הלא הכל מד' הוא, ולמה על ויבך אותו אביו פרש"י שיצחק בכה ולא פשוט יעקב אביו של יוסף שלא רצה להתנחם בכה, ולהנ"ל אפשר מרמז לנו, לא שיעקב לא רצה להתנחם לגמרי, רק כיון שחשב שיוסף מת, רצה להתנחם רק אך בזה שכיון שד' סיבב כך, מוכרח כן להיות, ורק בדברי תנחומים שלהם לא רצה להתנחם, ואמר מה יועילו דבריכם כי אפילו אם עתה בתחילה יפעלו עלי להרגיע אותי, אבל סוף כל סוף כשיאריך הזמן ויוסף לא יבא, אז עד שאלך מעוה"ז ואפטר, כבר יחסר לכם דברי נחומים, ודברים אלו כאשר תשנו תשלשו וכו' ג"כ לא יפעלו עלי, וזה ויקומו כל בניו וכל וכו' אף שכלם קמו לנחמו ויותר ימשכו דברי תנחומותיהם, מ"מ ארד אל בני אבל שאולה, כי עד שירד שאולה היינו שיפטר, גם דברי כל בניו וכל בנותיו לא יפעלו, ומוטב להתנחם רק

בזה שהאלקים הוא והטוב בעיניו יעשה, וכיון שהפסוק אינו אומר בזה שיעקב לא רצה להתנחם לגמרי לכן פרש"י על ויבך אותו אביו שיצחק בכה, ולא על יעקב, כי יעקב התנחם בזה שכך הוא רצון ד'.

נחזור לענייננו דוד המלך ביקש ובחסדך תצמית אויבי וקמי, בחסד, כדי שח"ו לא יתפס איש ישראלי בדין שעליהם, והאבדת כל צוררי נפשי השונאים של הנפש שלי על שאני עבדך, וכשח"ו יפגע גם בי דין כבר הם מרויחים כי אפילו מי שהדין אינו פוגע בו מ"מ כיון שנפשו נדכאה ונשברה וקשה לו לעבדך בהתחזקות כבר הם מרויחים, אבל אחד הנחת תפלין אומרים ובחסדך תגדיל עלי ובגבורתך תצמית אויבי וקמי, כי בהלשם יחוד אומרים תפלין של יד הם כנגד זרוע הנטוי' שפעל ד' במצרים, ושם ה' נגוף ורפא, נגוף למצרים ורפא לישראל כנודע, ולא פגע מדת הדין בישראל רק גם הדין ה' לטובת ישראל ונכללא שמאלא בימינא. ובזה מובן אם תפלין של יד הוא לזכרון זרוע הנטוי' למה לא נצטוינו להניח על יד ימין כמ"ש בשירה ימינך ד' וכו' ימינך ד' וכו' אבל גם שמאלא אתכלל בימינא. ועל דרך הדרוש אפשר זה הרמז וירא ישראל את היד הגדולה , כיון שלא היתה בחי' יד אחת רק ב' בחי' הידים ימין ושמאל לטובתם, לכן נקראת יד הגדולה.

הענין לפי שאיתא בספ"ק הוא, דכיון דאור ד' הוא למעלה מדין, ורק כשנשתלשל למטה נעשה דין, לכן בעליות האורות ועליות ישראל גם הדין נעשה רחמים לישראל, ובספרי כ"ק אא"מ הרה"צ והקדוש וכו' זצוקללה"ה איתא כיון דראשית מחשבת הבריאה היתה שגם הדין יהי' לטובת ישראל לכן כשנתגלה ראשית המחשבה גם הדין נעשה רחמים לישראל. ולהבין יותר מעט את הענין של ראשית המחשבה ששם גם הדין חסד לישראל גם לפי שכלנו הקטן והשייך להעבודה לפי מצבנו הנשבר אפשר, דצריכים להבין הא דאמר רש"י מתחלה עלה במחשבה לברוא אה"ע במדה"ד ראה וכו' שיתפה למדה"ד, איך שמשה בריאה עם דין יחד, עלה במחשבה לברוא במדה"ד, והא בפתח אלי' אומרים שהדין הוא קצר היינו שמסתיר את האור, ובריאה היא התגלות אבל במשל אנושי הוא דכשרוצה איש לעשות חסד קטן עם זולתו, אינו צריך התגברות, משא"כ כשרוצה לעשות חסד גדול וליתן לו סכום הגון למשל, אז צריך להתגבר, היינו שצריך לשמש במדת הגבורה כדי לעורר בקרבו מדת החסד הגדולה ולגלותה, ומה הוא עושה במדת הגבורה, שמתגבר הוא על עצמו, שקשה לו לעשות חסד כזה וליתן לו סכום גדול, ומתגבר על עצמו ועושה. נמצא שזהו החילוק, כשעושים הדין בעצמותו יכולים לגלות ע"ז גם חסד, ואדרבה חסד גדול א"א לגלות בלא גבורה כזו, משא"כ כשעושים גבורה בזולתו, אז הוא דין של הסתר, לכן כדי לברוא עולמות של צמצום, הוצרך כביכול התגברות על עצמו, כיון שהוא יתי רחוק ולעילא מכל צמצום ובלתי בעל גבול, וחוץ מזה הלא נודע שהצמצום הראשון בבריאת העולם הטהירו עילאה היתה כביכול צמצום בעצמות האור, לכן מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד, דבמחשבה היינו בעצמותו כי הוא ודעתו אחד כנודע, שם ה' הצמצום בראשית הבריאה בבחי' התגברות על עצמו כביכול לא בזולתו, אבל כשהתחיל הדין להתפשט גם על הבריאה אז ראה שאין העולם מתקיים, אבל הדין שבמחשבה אדרבה הוא התגלות החסד, לכן ישראל ששורשם הוא בחי' מחשבה, שם גם הדין הוא חסד, וביצ"מ שנתגלה ראשית המחשבה הי' נגוף ורפא יחד, נגוף למצרים ורפא לישראל, בבחי' יד הגדולה, ואחר הנחת תפלין שהוא בחי' זרוע הנטוי' שבמצרים, אומרים ובגבורתך תצמית אויבי וקמי, ומ"מ לא יתפס ח"ו שום איש מישראל, רק יהי' אך טוב וחסד לנו.

נמצא שכשרואים ח"ו דין, אז העצה להתגבר על עצמו, כי ראשית הדין הוא התגברות על עצמו שמזה נתגלה החסד, רק שעתה מתפשט דין על זולתו וכשאיש ישראלי מתגבר ע"ע פועל להעלות את הדין לראשיתו להתגברות כביכול ע"ע ולגלות חסד גדול גם לעולם הזה ולכל צרכי הגופניים הצריכים לנו. והנה תמיד היתה לנו עבודה להתגבר ע"ע על התאוות ויצה"ר, בבחי' איזה גבור הכובש את יצרו ועתה נתוספה לנו עבודה להתגבר ע"ע על הנפילה ושברון רוח שלנו, ולהתחזק בד', הן מאוד מאוד קשה הדבר, כי היסורים קשים מנשוא, ד' ירחם, אבל בזמן שאנשים רבים מישראל נשרפים חיים לשם ד', ונהרגים ונשחטים רק מפני שהם יהודים אז צריכים גם אנו עכ"פ לעמוד בנסיון הזה ובמס"נ הזאת להתגבר ע"ע ולהתחזק בד'.

וזה הרמז זכור וכו' אשר קרך בדרך שרוצה לקרר אותם ולהשפיל אותם ויזנב בך כל הנחשלים אחריך לאותם שנופלים אחריהם [די וואס פאללען אונטער זיך] היינו שרוחם נופל בקרבם, בהם ה' יכול עמלק לפגוע, ומש"ר הראה לנו שגם במלחמה וגם בשעה שגבר עמלק שלפי ראות עינינו אין רואים עוד שתבוא הישועה לנו מ"מ נסתכל כלפי מעלה ונצפה לישועה שתבוא ממרום פתאום שלא בדרך הטבע, לכן יניח ידו וגבר עמלק, להכניס בישראל שגם אז יסתכלו כלפי מעלה ויצפו לישועה, אבל לא זו בלבד רק גם לשעבד את לבנו לאבינו שבשמים ולקבל הכל באהבה כל עוד שלא באה הישועה, ועי"ז מעוררים שיתהפך הדין לרחמים כנ"ל ויקוים תמחה את זכר עמלק.

אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיימחה זרעו של עמלק, להבין הלשון זרעו וכו' הגם שהראשון הי' שמו עמלק וכולם זרעו הם, מ"מ הא גם כל האומה נקראת עמלק, כמ"ש הפסוק בפי שלח עמלק יושב בארץ הנגב, וכן בשמואל אגג מלך עמלק, והי' צ"ל עד שימחה עמלק, אבל הרמז הוא עד שימחה מה שעמלק זורע, כי גם אחר שימחה עמלק, הזרעים שזרע, ישארו, השבת שמחללים הרבה מישראל ר"ל באונס מפני צרותיו של עמלק, ישאר בכמה מהם זמן רב מחולל אצלם, וקדושתו מחוללת, ולא יפחדו כ"כ מלעשות בו מלאכה כמו עד עתה, הזהירות ממאכלות אסורות לא תהא אצל הרבה מהם כ"כ חמורה כמו עד עתה אם ח"ו נכשלים בהם בימי עמלק, והאם אותם בני הנעורים שמוכרחים להתבטל מתורה ואינם יודעים בעצמם אם חיים הם מצער וצרות ר"ל, ישובו במהרה להכניס את ראשם ורובם לתורה כמאז, גם אחד שימחה עמלק, אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה גם זרעו של עמלק, הזרעים שזרע בנו, ולכן מחה אמחה את: זכר עמלק, כי הלשון כפול מודה על מהירות הדבר כמו ועל השנות החלום פעמים כי ממהר אלקים, ועל משה משה שקרא ד' בסנה בלא פסיק טעמא איתא במדרש (מדרש רבה שמות פ"ב) משל לאדם שנתן עליו משוי גדול וקורא פלוני פלוני קרובי פרוק מעלי וכו' היינו ג"כ לשון מהירות, מחה אמחה מהרה כדי שלא ישאר אחריו הרבה זרעים.